

Diplomitöö
392236

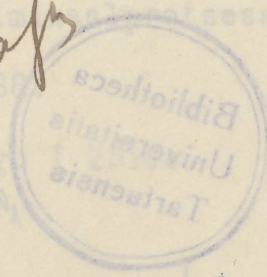
*Uin
dr. A. K. K. K.
K. K. K. K. K.
4. XI. 43.*

E. V.
K. K. K. K. K.
K. K. K. K. K.
4. nov. 43
116

Vambola Leetmaa

matr. nr. 16976

*Diplomitööna arvestatud.
P. K. K. K. K.
24. II. 43.*



EESTI KOHTU-UURIJA

1. A *18930*

Diplomitöö

1943

Käsitletud kirjanduse loetelu

K. Matto Kriminaalkohtupidamise seadustik.

Saermann ja K. Matto - Kriminaalseadustik

R. Rago - Kriminaalprotsessi õpperaamat.

RT 106 - 1938.

Seaduste kogu I köide.

✓

Sisukord

Lühendid

1. Sissajuhatus.
KKS - Kriminaalkohtupidamise seadustik.
2. Kohtu-uurijate rakendamine ja kohtu-uurijaks saamine.
KrS - Kriminealseadustik.
3. Vene kriminaalkohtupidamise seadustik.
V.KKS - Vene kriminaalkohtupidamise seadustik.
4. Kohtu-uuri ja kohustused ja võimkonnad ning seadused.
KS - Kohtute seadus.
5. Kohtu-uuri ja prokuratuuri vahetused.
6. Kohtu-uuri ja süsteemide üldised põhimõtted.
7. Kohtu-uuri ja tegevus kohtu-uurimisele toimetamise ja tema lõpetamise kohta.
8. Kohtu-uuri ja üldised põhimõtted kohtu-uurimise kohta kõrvalkohtu- ja teiste kohtu-uurimise kohta, kohtu-uurimise kutsumise ja lõpetamise kohta.
9. Kohtu-uuri ja seaduste lõpetamine.
10. Lõppsõna.

S i s u k o r d

1. Sissejuhatus.
2. Kohtu-uurijate rakendamine ja kohtu-uurijaks saamine.
3. Kohtu-uurija kohustused ja võimkond ning eeluurimise toimetamise tingimused.
4. Kohtu-uurija ja prokuratuuri vahекord.
5. Kohtu-uurija süüteo sündmuste uurimisel.
6. Kohtu-uurija tegevus süüaluse eeluurimisele toimetamisel ja tema ülekuulamisel.
7. Kohtu-uurija ülesanded tõkkeabinõude määramisel kohtust kõrvalhoidmise takistamiseks, tunnistajate kutsumisel ja ülekuulamisel.
8. Kohtu-uurija eeluurimise lõpetamisel.
9. Lõppsõna.

E E S T I K O H T U - U U R I J A

1. S i s s e j u h a t u s m o t e s t .

Õigusmõistmine on üks olulisemaid riigivõimu funktsioone. Selle stabiilsusest sõltub kord ja rahu ühiskonnas. Seda riigivõimu funktsiooni teostab kohus oma mitmekesiste organite abil. Moodne kohtumõistmine jaguneb mitmesugustesse allosadesse, milledest igaühel on oma kindel, selgelt iseloomustunud ülesanne, mis on välja kujunenud ligi paari viimase aastatuhande jooksul. Kui keskajal inkvisitsioonikohtutes toimetas hii eeluurimist kui ka kohtulikku juurdlust, mis tol ajal moodustasid ühe ja sama mõiste, üks ja seesama isik ehk kohtunike kogu, siis nüüd on need kaks erinevat tegevust teineteisest lahutatud ning antud erilise ametkonna kätte. Eeluurimist toimetab kohtu-uuriija, kuna kohtuliku

juurdluse kui ka otsuse tegemine kuulub juba kohtuniku kompetentsi. Ka kohtu-uuriija on üks kohtunikest, kuid temal on eriülesanded. Käesolev töö tahabki anda lühida ülevaate kohtu-uuriija ülesannetest.

2. Kohtu-uuriija te rakendamise ja kohtu-uuriija kasamine

Millised organid teostavad kohtuvõimu, sellele vihjab KS § 1. Kohtuvõimu teostavad jaoskonnakohtunikud, kohtu-uurijad, ringkonnakohtud, Kohtukoda ja Riigikohus. Sellest paragrahvist nähtub, et kohtu-uuriija on üks kohtunikest, tema funktsioonid on aga teistsugused kui jaoskonnakohtunikul, ringkonnakohtunikul, kohtukoja- ja riigikohtunikul. Kohtu-uurijal, samuti nagu jaoskonnakohtunikul ja ringkonnakohtul, võimkond piirdub ringkondadega. Iga ringkonnakohtu juurde kuuluvad kohtu-uurijad, kellede vahel töö jaotamiseks kohturingkond jagatakse jaos-

kondadeks (KS § 18). Peale jaoskonna kohtu-uurijate võib ringkonnakohtute juures olla koosseisudes ettenähtud arv tähtsamate asjade ja eriti tähtsate asjade kohtu-uurijaid. Tähtsamate ja eriti tähtsate asjade kohtu-uurijad toimetavad eeluurimist üle riigi. Kohtu-uurija äraolekul või puudumisel asendab teda kohtu-uurija, kes selleks ringkonnakohtu presiidiumi poolt ette on määratud, või vajaduse korral määratakse, või lisakohtunik, kes selleks Riigikohtu presiidiumi poolt kohale komandeeritakse (KS § 19). Kohtuministril on õigus tema poolt äramääratava aja peale komandeerida tähtsamate asjade ja jaoskonna kohtu-uurijaid ühe ringkonnakohtu juurest teise juurde eeluurimiste toimetamiseks ühesugustel alustel tähtsamate asjade kohtu-uurijaga (KS § 20). Kohtu-uurijate asupaigad ja nende jaoskondade piirid määrab kohtuminister, ära kuulunud vastava ringkonnakohtu presiidiumi arvamusel, ning kuulutab sellest Riigi Teatajas.

See osa Kohtute Seadusest käsitleb kohtu-uurija tegevusrajoone, nende määramist rajoonidesse ning asendamist jaoskonnakohtunikuga. Määramise võimupiire omab ringkonnakohtu presiidium, kuna asupai-kade ja jaoskondade piirid määrab Kohtuminister, arvestades ringkonnakohtu presiidiumi arvamusi. Sellest nähtub, et ringkonnakohtu presiidium on kohtu-uurijate juures organ, kellest sõltub kohtu-uurijate ring- ja jaoskonna asetus.

Vaatleme nüüd vähe kohtu-uurijaks saamist. KS § 83 järgi on kohtunikude, kohtu-uurijate ja prokuratuuri esindajate kutseliseks ettevalmistamiseks kohtuameti kandidaatide instituut. Eelduseks kohtuameti kandidaadiks saamiseks on kodumaa ülikooli õigusteaduskonna diplomi omamine. Sama paragrahvi järgi võib kandidaadiks vastuvõtmast keelduda põhjusi ette toomata. Samuti KS § 86 järgi on Kohtukoja esimehel kokkuleppel Kohtukoja prokuröri-

õigus iga kohtuameti kandidaati igal ajal vallandada. Säärane võimu omistamine Kohtukoja esimehele demokraatliku riigikorra juures ei ole kuidagi õigustatud. Selline põhjuse mitteteatamine ametisse mitte vastuvõtmise kui ka ametist vabastamise juures ei ole kuidagi õiglane. Siin võib ette tulla võimu kurjasti tarvitamist ühe isiku või isikute grupi poolt, kuna siin ei ole seaduses ette nähtud mingit kontrolli Kohtukoja esimehe tegevuse üle ega ole ka jäetud mingit edasikaebamise võimalust asjaosalise poolt. Sellega on antud kohtute koosseis ning uue koosseisu komplekteerimine täielikult nende inimeste meelevalda alla ja tutvusringkonna kätte, kellede seast on Kohtukoja esimees ja prokurör. Selline teguviis, kus ei näidata põhjust ametisse mittevõtmise ja ametist vabastamise üle, on karistuseks sellele, kelle kohta selline otsus Kohtukoja esimehe poolt Kohtukoja prokuröri teadmisel on tehtud.

Selline teguviis, mis on fikseeritud KS §§ 84 ja 86, on vastuolus Eesti Põhiseaduse § 11-ga, kus öeldakse: Kedagi ei või karistada tema teo pärast, kui see tegu ei ole karistatavaks tunnistatud seaduses, mis jõustunud enne selle teo toimepanemist. KS §§ 84 ja 86 ei räägi mingist teost, vaid lihtsalt ei teata üldse, miks toimub vallandamine või mitte vastuvõtmine, see tähendab, miks toimub sanktsioon, kuna enne sanktsiooni peab olema süütegu ja see peab olema tunnistatud karistuse vääriliseks. KS peatükk 12 annab lähemad seletused, kuidas võib saada kohtuameti kandidaadiks ning ühtlasi ka, kuidas toimub kohtuameti kandidaadi edaspidine teenistuskäik kuni kohtuniku astme väljateenimiseni. Kuna kohtu-uurijaks tavaliselt määratakse üks kohtuameti kandidaatidest, kes on vanema kohtuameti kandidaadina vähemalt kaks aastat teeninud. Kuid kohtu-uurijajaks võib määrata ka jaoskonnakohtunikke ja abiprokuröre.

3. Kohtu-uuri ja kohustused ja võimkond ning eeluurimise toimetamise tingimused

Kõigis ringkonnakohtule, kohtukojale ja Riigikohtule alluvais avaliksüüdistusasjus on eeluurimine süüaluse kohtu alla andmiseks sunduslik, ringkonnakohtule alluvais erasüüdistusasjus aga ainult omastamise, varguse ja kelmuse kohta, mis on korda saadetud abikaasade, ülenevate ja alanevate sugulaste vahel (KKS § 73). Eeluurimine on sunduslik ainult selleks, et süüalust kohtu alla anda; kui aga asi kuulub mingil põhjusel lõpetamisele või peatamisele, siis ei ole eeluurimine nõutav, vaid lõpetada või peatada võib juurdluse põhjal. KKS § 73 ei määra ka ära, missuguses ulatuses kohtu-uuri ja peab avaliksüüdistusasjus eeluurimist toimetama. Kuna § 90 juhatusel ei ole kohtu-uuri ja kohustatud kordama neid poliitsei juurdluse toiminguid, mis on KKS § 60 põhjal

eeluurimiskirjade järgilrahuldavalt ja täielikult toimetatud, siis võib kohtu-uuri ja ülesanne neis asjus, milles juurdlusel kogutud tõendused kontrollimist ei vaja, piirduda ainult sellega, et ta võtab süüaluse KKS § 168 juhatusel vastutusele, kuulab tema süüalusena üle, võtab tema vastu vajaduse korral tarvitusele tõkkeabinõu, näitab talle soovi korral asja ette ja saadab siis toimiku edasi prokuröri korraldusse. Süüaluse vastutusele võtmine ja süüalusena ülekuulamine kohtuvõimu poolt enne kohtu alla andmist on vajalik põhjusel, et politsei võib juurdlusel koguda ühekülgselt ainult süüdistavaid andmeid, jättes tähele panemata andmed, mis võivad süüaluse kasuks olla. Pärast süüalusena vastutusele võtmist võib aga süüalune kohtu-uurijalt nõuda tema kasuks olevate tõenduste kogumist, mida juurdlusel ei ole üldse võimalik teha, kuna juurdlusel ei ole veel vormilist süüalust. Sellega

on eeluurimine kõigis asjus vajalik peajasjalikult selleks, et anda süüalusele võimalust enne kohtu alla sattumist ette tuua kõik tõendused enese ka-suks, mis võib ära hoida ka asjatut kohtu alla and-mist ühekülgsete andmete põhjal, mis kohtus ümber lükatakse. Tähendatud erasüüdistusasjus on eeluuri-mine sunduslik põhjusel, et erasüüdistusasjus polit-sei juurdlust üldse ei toimetata ja ilma eeluurimiseta oleks neid asju kohtus raske arutada. Eeluurimist toimetab kohtu-uurija politsei kaasabil ja prokura-tuuri järelevalvel (KKS § 74). Kohtu-uurija algatab eeluurimise avaliksüüdistusasjus prokuratuuri esin-daja ettepanekul või politsei poolt esitatud juurdlu-se põhjal, erasüüdistusasjus aga süüteost kannatanu kaebusel pärast lepitustoimetuse nurjumist, Peale selle algatab kohtu-uurija eeluurimist veel seadu-ses eriti ettenähtud juhtudel Kohtukoja ettepanekul ja teistelt kohtuvõimudelt alluvuse järgi üleantud asjus. Eeluurimise algatamist või jätkamisest Kohtu-

koja ettepanekul ja teiselt kohtuvõimult alluvuse järgi üleantud asjus teatab kohtu-uurija prokuratuuri esindajale. Kui kohtu-uurija ei leia alust politsei poolt esitatud juurdluse põhjal eeluurimise alustamiseks süüteo tunnuste puudumise või kriminaaljälitamisega algatamise või jätkamise seaduslike takistuste tõttu, siis esitab ta juurdlustoimiku prokuratuuri esindaja korraldusse (KKS § 75). KKS järgi on kohtu-uurija õigustatud ja ka kohustatud eeluurimist algatama ainult politsei juurdluse põhjal või prokuratuuri esindaja ettepanekul. KKS järgi võib politsei üldises korras kohtu-uurijale üle anda ainult niisuguseid asju, milles juurdlusega on kindlaks tehtud, et süütegu on tõesti aset leidnud ja milles ka süüdlane on avastatud, kuna juurdlused, millega ei ole korda läinud avastada süüalust, ta peab esitama prokuröri korraldusse. Kohtukoda võib eeluurimise algatamiseks või täiendamiseks teha et-

teha ettepanekud juurdlusega § 208 põhjal seadus prokuröri

tepanekuid ainult § 72 teises lõikes, § 328 teises lõikes ja § 329 ettenähtud juhtudel, kuid ta ei ole õigustatud asja tagasi saatma eeluurimisele pärast süüaluse kohtu alla andmist asja sisulise arutamise ajal. Erasüüdistusasjus on süüteost kannatanule antud õigus otseselt pöörduda kaebusega kohtu-uurija poole põhjusel, et politsei erasüüdistusasjus üldse juurdlust ei toimetata. § 75 juures võib tekkida küsimus, kuidas peab kohtu-uurija toimima säärase politsei juurdlusega, milles ei leidu üldse süüteo tunnuseid või millest selgub, et asjas on olemas kriminaaljälitamise algatamise seaduslikud takistused, tähendab juurdlusega, mida politsei oleks pidanud § 61 juhatusel saatma prokuröri korraldusse. Kehtiva KKS-ku mõtte kohaselt peaks kohtu-uurija ka säärase juurdluse põhjal eeluurimise algatamise määrusega võtma asja oma toimetusse, olgugi et asjas ei ole tarvis ette võtta ühtegi muud eeluurimistoimingut, ja siis oma määrusega § 262 põhjal saatma prokuröri

korraldusse. Säraselt tuleks toimida põhjusel, et § 75 juhatusel on juurdlus kui ennekohtulik jälitamistoimetuse obligatoorne eeluurimise algatamise ajend ja eeluurimine on maksva KKS-ku mõtte kohaselt suurel määral juurdluse kontrollimine, milleks kahtlemata tuleb lugeda ka juurdlustoimiku läbilugemist ja selle edaspidise käigu kohta seisukoha võtmist kohtu-uurija poolt. Tähen-datud küsimuses võib muidugi asuda ka teisele seisukohale ja nimelt toimida säärase juurdlustega analoogiliselt korrale, mis oli maksev V.KKS § 309 järgi, tähendab säärase juurdluste põhjal asju oma toimetusse mitte arvata ja lihtsa vahikirjaga kui ekslikult kohtu-uurijale saadetud juurdlus edasi saat-ta prokuröri korraldusse. Viimati tähendatud seisukoht on aga vaevalt kooskõlas seaduse üldmõttega ja seaduseandja tahtega, kuna maksvasse KKS-kku ei ole võetud V.KKS § 309 eeskirjale vastavat eeskirja. Tähtsamate asjade kohtu-uurija algatab eeluurimist

ainult ringkonnakohtu prokuröri või Kohtukoja prokuröri ettepanekul. Eriti tähtsate asjade kohtu-uuriija toimetab eeluurimist üle riigi ja algatab eeluurimist ainult Kohtukoja prokuröri või Kohtuministri ettepanekul (KKS § 76). § 76 juhatusel on tähtsamate asjade kohtu-uuriija õigustatud ja ka kohustatud eeluurimist algatama ainuüksi ringkonnakohtu või Kohtukoja prokuröri ettepanekul. Sellega ei või tähtsamate asjade kohtu-uuriija eeluurimist algatada ühegi teise võimu ettepanekul ega ka omal algatusel kaebuste, avalduste ega juurdluste põhjal. Ainult § 328 ja § 329 juhatusel võib Kohtukoda asja tähtsamate asjade kohtu-uurijale tagasi saata eeluurimise täiendamiseks, kui asi juba varem oli tähtsamate asjade kohtu-uuriija toimetuses prokuröri ettepanekul. Kui prokuröridele kuulub õigus tähtsamate asjade kohtu-uurijale ette panna eeluurimist algatada, siis endastmõistetavalt peab neile kuuluma ka õigus ette panna harilikule kohtu-

uurijale asi üle anda tähtsamate asjade kohtu-uurijale. Erasüüdistusasjus süüteost kannatanu poolt otseselt või kaudselt politsei kaudu esitatud kaebuse põhjal kutsub kohtu-uurija pooled välja leppimiseks. Kui leppimine on korda läinud või erasüüdisatja on seaduslike põhjusteta jäänud kohtusse ilmumata, siis kohtu-uurija lõpetab asja jäädavalt. Kui aga leppimine ei läinud korda või süüalune on jäänud ilmumata ilma seaduslike põhjusteta, siis asjus, milles eeluurimine on sunduslik, algatab kohtu-uurija eeluurimist, kuna kaebused muude süütegude kohta esitab § 266 ettenähtud korras ringkonnakohtule. Kohtu-uurija toimetab eeluurimist süütegudes, mis on korda saadetud tema jaoskonnas, ja ka teadmata paigas korda saadetud süütegudes, mis on avalikuks tulnud tema jaoskonnas. Viimasel juhul viib ta eeluurimise lõpuni või selgitamiseni, kus süütegu on korda saadetud KKS poolt avalikuks tehtud asjaolusid (KKS § 63).

§ 78). Kui seaduses ettenähtud juhtudel on tarvis üle kuulata süüaluseid, tunnistajaid või ette võtta mõni muu toiming väljaspool uurimist toimetava kohtu-uurija jaoskonda, siis tehakse nende toimingu tegemine ülesandeks sellele kohtu-uurijale, kelle jaoskonnas neid tuleb täita. Neil juhtudel täidetakse eeluurimistoimingud ülesande teinud kohtu-uurija küsimuskava järgi. Ülesannet täitev kohtu-uurija ei ole piiratud ainult ülesande täitmise-ga, vaid ta võib ka omal äranägemisel ette võtta teisi eeluurimistoiminguid, milliseid tuleb täita tema jaoskonnas, kui ta selle tunnistab asjale tarvilikuks (KKS § 81). Kohtu-uurija, kes teeb ülesandeks teisele kohtu-uurijale kedagi üle kuulata süüalusena, peab ühes sellega ära tähendama, kas süüaluse vastu tuleb tarvitusele võtta ka tõkkeabinõu ja milline. Ülesannet täitev kohtu-uurija peab tõkkeabinõu tarvitusele võtmisel arvestama ka tema poolt avalikuks tehtud asjaolusid (KKS § 82).

Igasuguste kahtluste kõrvaldamiseks on KKS § 82 see õigus sõnaselgelt ette nähtud ja täiendusena ära märgitud, et tõkkeabinõu tarvitusele võtmise erinõude täpne täitmine ei ole ülesannet täitvale kohtu-uurijale igal juhul obligatoorne, vaid ta peab seejuures arvesse võtma ka neid asjaolusid, mis on avalikuks tehtud tema enese poolt. Viimane võimalus on ülesannet täitvale kohtu-uurijale tarvis selleks, et ta võiks tõkkeabinõu tarvitusele võtmise erinõude jätta ka täitmata või võtta erinõudes ettenähtud tõkkeabinõust kergema või isegi raskema tõkkeabinõu, kui erinõude täitmisel avastunud asjaolud seda põhjustavad. Linnas, kui see on jagatud mitmeks eeluurimisjaoskonnaks, on iga kohtu-uurija kohustatud ette võtma vahenditult kõik eeluurimistoimingud tema toimetuses olevas asjas (KKS § 83). Eeluurimist peab toimetama kiirelt; kui asjaolud seda nõuavad, siis ei tohi seda katkestada ka pühadel ja puhkepäevadel. Suuretoimelisel võib kohtu-uurija üksikuid

eeluurimistoiminguid ette võtta ka tema asukoha maakonnas, kui see on tõe leidmiseks tarvilik; Uhtlasi võtab ta oma võimuga tarvitusele kõik vajalikud abinõud eeluurimise toimetamiseks, välja arvatud need, milles tema võim on seaduses sõnaselgelt piiratud. Eeluurimise toimetamisel on kohtu-uurija kohustatud täieliku erapooletusega selgitama niihästi süüalust süüdistavaid kui ka kaitsvaid asjaolusid (KKS § 87). Kassatsiooni korras ei või kaevata selle peale, et kohtu-uurijao oli eeluurimisel erapoolik. Neil juhtudel võib kaevata § 269 korras või need asjaolud ette tuua asja sisulisel arutamisel kohtus. Kohtu-uurija on kohustatud õigel ajal tarvitusele võtma vajalikud abinõud tõenduste kogumiseks; eriti ei tohi ta viivitada süüalaste süüteo jälgede ja tunnuste avastamisega ja alalhoidmisega, mis võivad hävida (KKS § 88). Sellest eeskirjast järgneb, et kohtu-uurija, saades juurdluse prokuröri ettepanekul või eeluurimistoimiku kohtult või teiselt kohtu-uurijalt, peab

vaatamata muudele toimetustele viivitamata sellega tutvuma ja selgusele jõudma, kas asjas ei tule ette võtta mõned edasilükkamata toimingud, ja kui see on tarvilik, siis seda ka tegema. Süüteo asitõendite, samuti ka süüteo läbi saadud asjade välja- ja äravõtmist toimetab kohtu-uurija viivitamata nende asjade leidmisel (KKS § 89). Asitõendid nagu süüteo kordasaatmise abinõud, võltsitud dokumendid, valerahad, verised või rikutud asjad ja üldse kõik vaatlusel, läbiotsimisel ja väljavõtmisel leitud asjad, mis võivad abiks olla süüteo ja süüdlase avastamisel, tuleb üksikasjaliselt kirjeldada protokolliis, märkides ka asitõendite otsimise ja väljavõtmisega kaasaskäivad asjaolud (KKS § ¹⁶¹ 61). Asi- ja kirjallikkude tõendite all tuleb mõista mitte ainult neid esemeid, dokumente ja kirju, mis on politsei või kohtu-uurija poolt läbiotsimisel asja juurde võetud, vaid kõiki reid esemeid, dokumente ja kirju, mis võivad abiks olla süüteo ja süütegija avastami-

sel, vaatamata sellele, missugusel seaduslikul teel nad on asja juurde võetud, kas läbiotsimisel politsei või kohtu-uurija poolt või on need kellegi poolt vabatahtlikult asja juurde esitatud. Asitõendid võivad olla mitte ainult süüaluse vastu, vaid ka süüaluse kasuks. Asitõendid tuleb võimalust mööda nummerdada, sisse pakkida, kinni pitseerida ning asja juurde võtta (KKS § 162). Asitõendite asja juurde võtmist ei tule mõista otseses mõttes. Tähendab, sellest ei tule aru saada, nagu peaks kõik asitõendid lisama juurdluse või eeluurimistoimiku juurde, vaid et need tuleb sellekohase määrusega arvata asja juurde asitõendiks ja, kui võimalik, alal hoida kuni asja kohtuliku arutamiseni. Mis puutub aga asitõendite hoidmisesse, siis võib neist ainult kirjalikke tõendeid, kui need on üksikud dokumendid või kirjad, hoida kinises ümbrikus juurdlus- või eeluurimistoimiku juures, kuna muid esemeid ja ka suurema mahuga kirjalikke tõendeid tuleb hoida eraldi juurdlus- ja eeluuri-

mistoimikust kas politsei või kohtu-uurija hoiukoh-
tades või ka ustavaile isikuile hoiule anda. Polit-
sei peab täitma kõik kohtute ja kohtu-uurijate nõud-
mised asitõendite hoidmise kohta. Kohtu-uurijal on
õigus pärast juurdluse saamist kontrollida, täiendada
ja muuta politsei poolt juurdluse kestel ettevõetud
toiminguid ja korraldusi. Politsei juurdluse toiminguid,
mis § 60 põhjal eeluurimiseeskirjade järgi on toime-
tatud rahuldavalt ja täielikult, ei ole kohtu-uurija
kohustatud kordama (KKS § 190⁹⁰). Käesoleva paragrahvi 1
esimese lõike järgi on kohtu-uurija õigustatud kont-
rollima, täiendama ja muutma politsei poolt juurdlu-
se kestel ettevõetud toiminguid ja korraldusi, kuid
teise lõike järgi ei ole ta kohustatud kordama neid
juurdluse toiminguid, mis § 60 põhjal eeluurimisees-
kirjade järgi on toimetatud rahuldavalt ja täielikult.
Võib tekkida küsimus, kas kohtu-uurija on õigustatud
kontrollima, täiendama ja muutma politsei poolt juurd-
luse kestel ettevõetud toiminguid ja korraldusi moti-

veerimata ja ilma erilise vajaduseta, ja kas kohtu-uuriija teises lõikes tähendatud toiminguid, mida ta seaduse teksti järgi küll ei ole kohustatud kordama, on siiski õigustatud kordama. Näib, et mõlema küsimuse suhtes tuleb asuda eitavale seisukohale, kui arvesse võtta politsei juurdluse legaliseerimise eesmärki. Kui asuda seisukohale, et kohtu-uuriija võib ilma põhjuseta kas omal algatusel või süüaluse või süüteost kannatanu nõudmisel iga juurdlustoimingut korrata, siis kaotaks juurdluse legaliseerimine täiel määral oma mõtte. Maksva KKS-ku mõttes on juurdlus iseseisev toimetustõenduste kogumiseks ja fikseerimiseks ja mitte ainult andmete kogumine eeluurimise toimetamiseks. Juurdluse ülesanne on sama mis eeluurimise ülesanne ja juurdlustoimingute seaduslik jõud on võrdne eeluurimistoimingute jõuga, muidugi ainult sel juhul, kui need § 60 juhatusel on eeluurimiseeskirjade järgi rahuldavalt ja täielikult toimetatud,

tähendab, kui need on toimetatud seaduses määratud vorminõuete kohaselt ja sisult täielikud. Kui juurd-lustoimingud oma jõu poolest on võrdsed eeluurimis-toimingutega, siis on endastmõistetav, et kohtu-uuri-rija ei või neid põhjuseta ja motiveerimata kordama ja muutma hakata, nagu ta seda teha ei või ka eel-uurimistoimingutega. Tähendab politsei poolt juurd-luse kestel ettevõetud toimingute ja korralduste kontrollimiseks, täiendamiseks ja muutmiseks pea- vad olema samad alused, mis on nõutavad eeluurimi- se kestel kohtu-uuri-rija enese poolt ettevõetud toi- mingute ja korralduste kontrollimiseks, täiendami- seks ja muutmiseks. Sellest seisukohast lähtudes võiks kohtu-uuri-rija kontrollida või õigemini korra- ta ainult neid juurd-lustoiminguid, mis ei ole sea- tud vorminõuete kohaselt toimetatud ja täiendada toimingutega ainult neid, mis on sisult puudulikult toimetatud, ja muuta ainult neid politsei poolt teh- tud korraldusi, mis ei ole seaduspärased või mida

kohtu-uuriija juurdlusega ja eeluurimisel kogutud andmete põhjal ei pea sisult õigeks. Paragrahvid 91, 92 ja 93 käsitlevad kohtu-uuriija võimupiire politsei üle, neist esimese järgi peab politsei ja teised ametivõimud kohtu-uuriija seaduslikke nõudeid viivitamata täitma, samuti võib kohtu-uuriija politseile teha ülesandeks koguda tarvilikke andmeid tema ettepaneku kohaselt. KKS järgi on politseile sellekohaste ülesannete tegemise õigus kohtu-uuriijale antud, kuid ainult äärmis- teks erandjuhtudeks. Ta võib lasta teha politsei kaugu ainult niisuguseid toiminguid, mis ei kannata edasilükkamist, ja neidki ainult sel juhul, kui ta ise mõne teise kiire eeluurimistoimingu või kau- ge maa tõttu seda otsekohe ette võtta ei saa. Sää- rane piiramine on vajalik selleks, et ära hoida olukorra tekkimist, kus kohtu-uuriija ise ühtegi toimetust ei tee, vaid kõik laseb teha politseil. Politseile ülesannete tegemist kohtu-uuriijale ab- soluutselt aga keelata ei ole ka otstarbekohane,

kuna erandjuhtudel võib see olla väga vajalik ja asjale kasulik. Arusaadavalt on kohtu-uurijal säärase ettepanekute tegemise õigus pärast seda, kui ta ise juba eeluurimise on algatanud, tähendab kui asi on juba tema toimetuses, nagu juba eespool tähendatud. Kui kohtu-uurija oma ametikohuste täitmisel leiab vastupanu, siis on tal õigus nõuda kodanlike ja kaitseväevõimude ning ka ümbruskonna elanike kaasabi. Kaitseväe kaasabi tuleb nõuda Kodanliste võimude poolt nõutava kaitsevälise kaasabi andmise seaduse korras (KKS §93). Kui ühe süüteo uurimisel avastub teine süütegu, mis ei ole ühenduses esimesega, siis kohtu-uurija, võttes tarvitusele abinõud selle süüteo andmete alalhoidmiseks, teatab sellest prokuratuuri esindajale ja alustab selles asjas eeluurimist vaid pärast prokuratuuri esindaja ettepaneku või politseilt juurd-luse saamist.

sekusi töötas kohtu-uurija tegevuse vastu, kuna prokuratuuri esindajal ei ole süüteo

4. Kohtu-uuri ja prokuratuuri vahed

Prokuratuuri esindajad ei toimetata ise eeluurimist, vaid teevad selle kohta ettepanekuid kohtu-uurijale ja valvavad alaliselt eeluurimise järele (KKS § 100). Selle paragrahvi järgi kuulub prokuratuurile järelevalve kohtu-uurija tegevuse üle; selle ülesande teostamiseks on prokuratuur õigustatud kõikide eeluurimistoimingute juures viibima, koha peal eeluurimistoimikuid läbi vaatama, süütegude selgitamiseks ning tõendite kogumiseks kohtu-uurijale vastavaid ettepanekuid tegema ning nõudma eeluurimise täiendamist teatavas suunas. Kuid seadus ei anna prokuratuurile õigust kohtu-uurija tegevusse segada, tema määrusi muuta ja tegevuse kohta protesti tõsta. Nimelt õigustab KKS § 269 ainult süüalust, tsiviilnõudjat ja era-süüdistajat kaebusi tõstma kohtu-uurija tegevuse vastu, kuna prokuratuuri esindajal ei ole säärast

õigust KKS-us ette nähtud. Tekib küsimus: kuidas peab prokuratuur talitama, kui kohtu-uuriija ei täienda tema seaduslikke ettepanekuid või kõrvale kaldub KKS-us ettenähtud korrast? Vaidlemata peab ta teotsema nagu seaduse järele valvaja. KS § 253 näitab, missugust teed tuleb prokuröril käia: kohtu-uuriija tegevuse üle teadustada ringkonnakohtu esimehele või ringkonnakohtule ettepanekuga võtta kohtu-uuriija tegevus arutusele. KS § 249 ja § 250 võimaldavad kohtule prokuratuuri esindaja ettepaneku põhjal kohtu-uuriija tegevust valve korras kontrollida ja tarbe korral seaduslikku korda jalule seada, tühistades kohtu-uuriija määrusi, kui need seaduse vastu käivad. KS § 151 p.4 ja KKS § 279 põhjal kuuluvad seesugused prokuratuuri ettepanekud arutamisele kriminaalosakonna korraldaval koosolekul. Prokuratuuri esindajad teevad ettepanekuid eeluurimise alustamiseks asjus, milles nad leiavad süüteo tunnuseid, kuid neil ei ole õigust nõuda eeluurimise

alustamiseks, kuid on keelatud nõuda eeluurimise alustamist küllaldase aluseta. Kahjuks on kehtivas KKS-us lahendamata jäänud küsimus, kuidas toimida juhul, kui prokurör on teinud ettepaneku alustada eeluurimist asjas, milles kohtu-uurija ei leia üldse süüteo tunnuseid või milles kohtu-uurija arvates on otseselt olemas kriminaaljälitamise alustamise või jätkamise seaduslikud takistused, ja kui prokurör siiski oma nõudmise juurde jääb. Et § 101 järgi on prokuratuuri esindajad õigustatud tegema tege-~~ma~~ kohtu-uurijale ettepanekuid eeluurimise alustamiseks ja KKS-us ei ole kuskil kohtu-uurijatele exprssis verbis õigus antud nende ettepanekute vastu vaielda, siis võib tekkida arvamus, et need ettepanekud on kohtu-uurijale igal juhul kohustuslikud ja viimased peavad neid vastuvaidlemata täitma. Et kohtu-uurijad peavad täitma ses suhtes prokuratuuri esindajate seadusepäraseid ettepanekuid, ei või olla kahtlust. Vaevalt on aga mõeldav ja õige,

et kohtu-uurijad peavad täitma omalt poolt seisukoh-
ta võtmata ka prokuröri seadusevastaseid ettepane-
kuid, näit. ettepanekuid alustada eeluurimisi asjas,
milles puuduvad süüte tunnused üldse või milles on
olemas kriminaaljalitamise algatamise või jätkamise
seaduslikud takistused. Näib, et sääraseid prokura-
tuuri esindajate ettepanekuid ei ole isegi õigusta-
tud täitma, kuna seadus niisuguseis asjus eeluurimi-
se toimetamist ei luba. Seetõttu oleks säärase et-
tepanekute täitmine kohtu-uurijate tööaja raiskamine,
tunnistajatena ülekuulataivate kodanike asjatu
tulitamine ja venitaks ka teiste asjade eeluurimise
käiku. Et seaduses on mõeldud ainult seadupäraseid
ettepanekuid, siis on arusaadav, et niikaua kui pro-
kuratuuri esindaja ettepanekuid tehes ja kohtu-uu-
rija seda hinnates ei eksi, ei saa tekkida nende
vahel ka lahkarvamust. Kui üks nendest aga on eksi-
arvamisel, mis arusaadavalt võib ette tulla, siis
on lahkarvamus olemas, mida peab mingil viisil la-

hendama. KKS igatahes selleks mingisugust korda et-
te ei näe ja vaevalt on võimalik seda KKSu alusel
üldse ka tõlgitsemise teel luua. Küsimus oleks liht-
salt lahendatav, kui prokuratuuri esindajale kuuluks
õigus kaevata kohtu-uurija seisukohtade peale prot-
sessi korras ringkonnakohtule. See õigus aga prokura-
tuuri esindajale ei kuulu, vaid see kuulub § 269 ju-
hatusel süüalusele, tsiviilnõudjale ja erasuudista-
jale, aga nagu lahkarvamuse lahendamine kohtute sea-
duse alusel järelevalve korras. Endastmõistetavalt
võib lahkarvamise lahendaja olla ikka kohus ja esi-
mese astme kohus, kes valvab kohtu-uurija tegevuse
järele, tähendab ringkonnakohus. Siin aga tekib kü-
simus, kes peab järelevalve korras lahkarvamuse la-
hendamiseks tegema algatuse, kas prokuratuuri esin-
daja või kohtu-uurija. Näib, et see algatamine on
mõeldav ja võimalik ainult prokuratuuri esindaja
poolt, kes kohtu-uurija seisukohta ekslikuks peab,
ja mitte kohtu-uurija poolt. Vene senati kõrge

distsipl. koosolek V.KKS § 282 tõlgitsemisel oli küll oma otsusega 8.veebr.1888.a. asunud seisukohale, et ka kohtu-uuriija võib pöörduda lahkarvamuse lahendamiseks ringkonnakohtu poole, kui ta ei pea võimalikuks prokuratuuri ettepanekuid täita, mille täitmist prokuratuuri esindaja kategooriliselt nõuab ¹⁾. Vaevalt võib seda seisukohta aga õigeks pidada, kuna see ei ole midagi muud kui alama kohtuasutuse nõuküsimine kõrgemalt kohtult, kuidas ühes või teises küsimuses toimida, mida protsessiseadus üldreeglina lubatavaks ei pea. Et kehtiv KKS prokuratuuri esindaja ja kohtu-uuriija vahel tekkinud lahkarvamuse lahendamise selleviisilist algatamist kohtu-uuriijale ei ole tahtnud üldreeglina anda, selgub ka sellest, et § 101 ja § 104 ei ole seda võimalust kohtu-uuriijale ette nähtud, kuid on ette nähtud küll § 105. teises lõikes, tähendab erandina ainult üksiku küsimuse suhtes, ja nimelt tõkkeabinõu küsimuse suhtes.

1) KKS lk.99.

tes, kui prokuratuuri esindaja nõuab raskemat tõk-
keabinõu, kui kohtu-uurijs õigeks peab. Järelikult
jäab järele võimalus, et § 101, samuti ka § 104, tä-
hendatud küsimuste suhtes prokuratuuri esindaja ja
kohtu-uurijs vahel tekkinud lahkarvamise lahendami-
se järelevalve korras algatab prokuratuuri esindaja.
Näib, et kõige õigem viis oleks järgmine: kohtu-uu-
rijs, saades prokuratuuri esindajalt ettepaneku eel-
uurimise algatamiseks asjas, milles tema arvates ilm-
selt on olemas kriminaaljälitamise alustamise või
jätkamise seaduslikud takistused, ei alusta eeluuri-
mist, vaid koostab vastavalt oma seisukohale põhis-
tatud määruse ja saadab asja tagasi prokuratuuri
esindaja korraldusse. Kui prokuratuuri esindaja, tut-
vudes kohtu-uurijs määrusega, ühineb viimasega ja
tunnistab oma endise seisukoha ekslikuks, siis lõpe-
tab ta kriminaaljälitamise, vastasel korral aga esi-
tab kohtu-uurijs keeldumise peale järelevalve korras
kaebuse ringkonnakohtule, kes siis küsimuse lahendab

ja kohtu-uurijale ette kirjutab eeluurimist alustada või jätab prokuratuuri esindaja kaebuse tagajärjeta.

Kuid otstarbekohasem oleks veel kohtu-uurija esimese keeldumise peale kaebust mitte esitada, vaid ettepanekut kohtu-uurijale korrata ja seejuures temale eksiarvamuseära seletada, ja ainult sel juhul kaebus esitada, kui kohtu-uurija ettepaneku kordamise peale vaatamata jääb endisele seisukohale. Ettepaneku kordamine kõrvaldaks kahtlemata nii mõnelgi juhul kaebuse esitamise vajaduse ja kiirendaks sellega asja käiku. Viimane moodus oleks rohkem kooskõlas KKS-u mõttega, kuna § 14 tähendatud küsimuste suhtes on ettepaneku kordamine sõnaselgelt ette nähtud. Eksiarvamuste vältimiseks peab siinkohal veel tähendama, et prokuratuuri esindaja igasugust ettepanekut eeluurimise alustamiseks ei või kohtu-uurija täitmata jätta, olgugi et tema arvates puuduvad asjas süüte tunnused või on olemas kriminaaljälita-

mise alustamise või jätkamise seaduslikud takistused. Neil motiividel võib kohtu-uuriija eespooltähen-
datud viisil prokurörile tagasi saata ainult niisu-
guse ettepaneku, mis on üldlauseline ja mille põh-
jal kohtu-uuriija peaks eeluurimist toimetama, tähen-
dab tõendusi koguma omal initsiatiivil. Kui aga pro-
kuratuuri esindaja teeb kohtu-uuriijale ettepaneku
alustada eeluurimist ja selles ära tähendab ka toi-
mingud, mis kohtu-uuriija peab tegema, siis ei või
kohtu-uuriija seda mingil juhul prokuratuuri esinda-
jale tagasi saata, vaid peab eeluurimist alustama
ja ettepanekus tähendatud toimingud sooritama, olgu-
gi et tema arvates puudub alus eeluurimise alusta-
miseks. Säärase ettepaneku kohustuslikkus kohtu-uuri-
ijale järgneb §§ 103, 104, eriti aga §§ 106 ja 108
eeskirjadest. Prokuratuuri esindaja ettepanek, mis
on ette nähtud § 106 ja § 168, on tehtud kohtu-uu-
rijale kohustuslikuks selleks, et prokuröril oleks
võimalus süüalust kohtu alla anda ka sel juhul, kui

kohtu-uuriija arvates peaks kriminaaljälitamine kuuluma lõpetamisele. Endastmõistetavalt peab viimane õigus kuuluma prokurörile kui süüdistajale, kuna kehtiva KKS-u järgi võib kohtu alla andmist kontrollida ainult Kohtukoda ja sedagi ainult süüaluse kaebuse põhjal. Loomulikult ei või siis kohtu-uuriija täitmata jätta prokuratuuri esindaja niisugust eeluurimise alustamise ettepanekut, milles on otseselt ära tähendatud ka need toimingud, mis kohtu-uuriija peab tegema, sest kui tal ei oleks seda õigust, siis võiks ta teha prokurörile takistusi süüaluse kohtu alla andmiseks ja omaks sellega kontrolli õigust süüaluse kohtu alla andmise üle, missugune õigus, nagu eespool juba tähendatud, kuulub süüaluse kaebusel ainult Kohtukojale ja piiratud erandjuhul KKS § 336 järgi revisjoni korras ka ringkonnakohtule.

Prokuratuuri esindajal on õigus viibida kõigi eeluurimistoimingute juures ja vaadata koha peal alg-

toimikuid (KKS § 102). Igast määrusest, mille kohtu-uuri- ja süüaluse vastu tarvitusele võtab, muudab või ära muudab tõkkeabinõu, peab ta viivitamatult teatama järelevalvet teostavale prokuratuuri esindajale. Prokuratuuri esindajal on õigus nõuda, et kohtu-uuri- ja süüaluse vastu tarvitusele võtaks kergema tõkkeabinõu, missugune nõue on ka kohtu-uurijale kohustuslik. Prokuratuuri esindaja võib kohtu-uurijale ette panna, et viimane süüaluse vastu tarvitusele võtaks tõkkeabinõu või raskema tõkkeabinõu, missuguse ettepanekuga mitteühinemise korral kohtu-uuri- ja esitab tõkkeabinõu-kõsimuse ringkonnakohtule lahendamiseks (KKS § 105). Prokuratuuri esindaja võib nõuda eeluurimise täiendamist tema ettepaneku kohaselt, olgugi et kohtu-uuri- ja leidis selle olevat lõpule viidud (KKS § 106). Prokuratuuri esindaja võib § 106 tähendatud õigust kasutada mitte ainult sel juhul, kui asjas on keegi vastutusele võetud, vaid ka sel juhul, kui kohtu-uuri- ja esitab toimiku

temale kriminaaljälitamise lõpetamiseks või peatamiseks.

5. Kohtu-uuri ja süüteo

sündmuste uurimisel

Vaatlusi ja läbivaatusi toimetab kohtu-uuri ja manukate juuresolekul kas vahenditult või asjatundjate kaudu. Vaatluste ja läbivaatuste juures võib viibida süüalune, kuid kohtu-uuri ja ei ole kohustatud ära ootama tema kohaleilmumist. Kõiki neid toimetusi toimetatakse päeval, välja arvatud edasilükamatud juhud. Viimasel juhul tuleb protokollis ära märkida põhjused, mis sundisid vaatlust või läbivaatust toimetama öösel. Vaatluse ja läbivaatuse toimetamisel peab kohtu-uuri ja tähelepanu pöörama mitte ainult ilmsetele süüteo jälgedele, vaid ka jälgi umbritsevaile esemeile ja kohale. Vajaduse ja võimaluse korral toimetab ta sellekohaseid mõõtmisi ja teeb vaadeldud kohtadest ja sääraste esemest, mida ei ole võimalik asitõenditena asja juur-

de võtta, jooniseid, päevapiltlikke ulesvõtteid ja mudeleid. Kõige selle kohta kirjutab kohtu-uuri- ja protokollis võimalikult nende toimingute teostamise kohal. Kõik, mis vaatlusel või läbivaatusel leiti, kirjeldatakse protokollis selles järjekorras, nagu seda vaadeldi ja nagu see ilmsiks tuli. Eeluurimisele ilma mõjuva põhjusega ilmumata jäänud manukat võib kohtu-uuri- ja karistada rahatrahviga mitte üle viiekümne krooni. Kui karistatu kahe nädala jooksul pärast trahvimääruse kuulutamist esitab kohtu-uuri- ja tõeendused selle kohta, et tema ei saanud ilmuda § 180 ettenähtud seaduslikel põhjustel, siis vabastab kohtu-uuri- ja ta trahvist. Samuti on kohustuslik ilmuda eeluurimise juurde asjatundjail, keda mitteilmumise puhul karistatakse samadel alustel manukatega. Esemete kohta, mis kuuluvad läbivaatusele ja uurimisele asjatundjate kaudu, toimetab kohtu-uuri- ja esialgse välise vaatluse ja koostab protokollis süüteo nähtavate tunnuste kohta, kui selliseid olemas on, samuti ka muutuste

kohta vaadeldavate esemete seisukorras. Lahendamisele kuuluvad küsimused esitab kohtu-uuriija asjatundjaille suuliselt või kirjalikult, tutvustades enne asjatundjaid kõigi andmetega, mis neile võivad vajalikud olla küsimustest õigesti arusaamiseks ja nende lahendamiseks. Toimetades läbivaatust peavad asjatundjad arvestama ka neid andmeid, millele kohtu-uuriija ei ole tähelepanu pööranud, kuid mille uurimine võib kaasa aidata tõe avastamiseks. Kahtluse korral asjatundjate arvamus õiguses, samuti ka arvamuste lahkumineku korral nõuab kohtu-uuriija arvamust teistelt asjatundjatelt või teeb nende kohalekomandeerimiseks esitise vastavale kõrgemale eriasutusele või saadab, kui see võimalik, uuritava eseme sinna. Laipade ja süüteoost kannatanu või süüaluse enese kehavigastuste, vägivallajälgede ja tervisliku seisukorra selgitamiseks, milleks on vaja arstiteaduslikke kogemusi, kutsub kohtu-uuriija kohtuarsti. Juhul kui kohtu-

arst või tema kohuseid täitev maakonna- või linnaarst ei saa kaaluvail põhjusil eeluurimisele ilmuda, kutsub kohtu-uuriija mõne teise ametliku või eriarsti. Tähtsatel juhtudel võib kohtu-uuriija läbivaatusele kutsuda mitu arsti, nende hulgas ka selle arsti, kes läbivaadatavat on ravinud, kui on tarvilik saada seletusi haiguse ja ravimise käigu kohta. Kuni kohtuarsti jõudmiseni laiba asupaigale teeb kohtu-uuriija esiteks elustamiskatseid, kui on kahtlus tõelises surmas, vastasel korral võtab tarvitusele abinõud laiba hoidmiseks lagunemise ja vigastuste eest; teiseks teeb kindlaks, kas see on sama isiku laip, kelle surma kohta eeluurimist toimetatakse; kolmandaks koostab tarvitusele võetud abinõude kohta protokolli. Kohtuarstliku läbivaatuse toimetamisel teeb kohtu-uuriija arstile teatavaks need olemasolevad andmed, mis võivad olla juherdeiks selle kohta, millele arst läbivaatusel erilist tähelepanu peab pöörama. Kohtuarstlikul lä-

läbivaatamisel toimib arst Arstiseaduse eeskirjade järgi ja pöörab erilist tähelepanu kõigele sellele, mis võib kaasa aidata süüteo selgitamiseks. Oma tähelepanekuist läbivaatamisel teatab arst läbivaatust toimetavale kohtu-uurijale võimalikult täielikult, kõik need andmed, samuti ka kõik seletused, mis arst on andnud juuresviibijate küsimustele, kantakse läbivaatusprotokollile, millele kirjutavad alla arst, kõik juuresviibijad ja kohtu-uuri- ja. Kohtu-uurijal ja manukail, samuti ka teistel läbivaatusele kutsutud isikul on õigus avaldada oma arvamust arsti toimingute ja seletuste kohta, mis neile näivad kahtlastena. Nende arvamused protokollitakse. Kohtu-uuri- ja poolt esitatud küsimuste kohta koostab arst oma arvamuse kirjalikult ja esitab selle kohtu-uurijale võimalikult kohe pärast läbivaatust või vaatlust, kuid hiljemalt kolme päeva jooksul. Läbivaatuse kordamisel teatab kohtu-uuri- ja kutsutud arstidele läbivaatuse kordamise ots-

tarbe, tutvustab neid esialgse läbivaatuse protokolliga ja arstide arvamusega, samuti ka kõigi andmetega, mis võivad olla vajalikud esitatud küsimuse kohta õige arvamuse avaldamiseks. Läbivaatuse kordamise juurde kutsutakse võimaluse korral ka arst, kes toimetas esialgse läbivaatuse.

Kohtu-uuriija ei asu laiba väljakaevamisele enne arsti kohalejõudmist. Väljakaevamise juurde kutsutakse isikud, kes on olnud matmise juures ja kes võivad tõestada väljakaevatava laiba samasust. Kui kogutud andmetest ei selgu, kes on see isik, kelle laip läbi vaadati, siis võib kohtu-uuriija, täpselt kirjeldades laiba tunnuseid, leiukohta ja arsti arvamust surma põhjuste kohta, omal äranägemisel valitud ajalehes sellekohase kuulutuse avaldada.

Selle peatuki lõpul vaatleme vähe kohtu-uuriija tegevust läbiotsimise ja väljavõtmise juures majades. Läbiotsimisi ja väljavõtmisi toimetatakse, järeldes § 114 toodud eeskirja, vähemalt kahe manuka

ja maja või ruumi peremehe juuresolekul, kui aga viimane puudub või keeldub juures olemast, siis ta abikaasa või mõne teise tema täisealise kodukondse juuresolekul. Juhul, kui on vajalik toimetada läbiotsimist lukustatud majas, ruumis või hoiukohas peremehe ja teiste tema kodukondsete äraolekul või kui nad keelduvad lukustatud avamast, siis korraldab kohtu-uurija lukustatu avamise ja läbiotsimise, mille juures tuleb hoiduda asjade rikkumisest. Peremehe või tema kodukondsete äraolekul avatud ja läbiotsitud ruumid või hoiukohad tuleb anda kohaliku politsei valve alla (KKS § 147). Läbiotsimise ja väljavõtmise juurde majades ja ruumides, mida kasutavad ametiasutused, samuti ka kaitseväge kasutada olevais ruumes peab kohtu-uurija kutsuma vastava asutuse lähema ülemuse, kes on kohustatud töö avastamiseks kaasa aitama kõige temast olenevate abinõudega (KKS § 150). Kui läbiotsimise kohal ei ole võimalik läbi vaadata kõiki leitud pabereid, siis võib koh-

tu-uuriija neid läbivaatamiseks kaasa võtta. Kaasavõetavad läbivaatamata paberid tuleb paigutada erilisse pitseeritud pakki, millele võib kinnitada oma pitseri ka see isik, kellelt need on võetud. Viimane võib nõuda, et paki avamine ja läbivaatamine toimuks tema juuresolekul. Kuid tema mitteilmumine määratud ajaks ei takista läbivaatamise toimetamist.

Kohtu-uuriija poolt kaasavõetud pabereist tuleb kõik need, mida ei ole tarvis võtta asja juurde, hiljemalt seitsme päeva jooksul tagasi anda inimesele, kellelt need võeti (KKS § 155). Kui eeluurimisel osutub tarvilikuks vaatlemiseks välja võtta posti või telegraafilist kirjavahetust, mis on saadetud isiku poolt või saadud tema nimele, kes on kohtu-uuriija poolt süüalusena vastutusele võetud, siis teeb kohtu-uuriija kirjavahetuse kinnipidamiseks korralduse vastavale posti ja telegraafi asutuse juhatajale. Posti ja telegraafilise kirjavahetuse vaatlust ja väljavõtmist toimetatakse posti või

telegraafi asutuse juhataja juuresolekul, kusjuures kirjad, saadetised ja telegrammid, mis ei kuulu kin- nipidamisele, saadetakse viivitamata edasi (KKS § 158'). Maaklerid ja nootarid on kohustatud kohtu- uurija nõudel temale oma raamatuid näitama (KKS § 159). Kui tekib tarvidus saada pabereid, mis on üle antud advokaadile tingimusega neid saladuses hoida, siis vaatleb kohtu-uurija neid koos advokaa- digaga, täpselt järgides § 154 eeskirju (KKS § 160).

6. Kohtu-uurija tegevus süüaluse eeluurimisele toi- metamisel ja tema ülekuula- misel

Kohtu-uurija, tunnustades tarvilikuks süüalu- sena vastutusele võtta isik, kelle vastu on küllal- daselt süüandmeid, või saades sellekohase põhistatud ettepaneku prokuratuuri esindajalt, koostab vastu- tusele võtmise määruse, milles tuleb näidata vastu- tusele võtmise alused või prokuratuuri esindaja et-

tepanek (KKS § 168). Riigi- ja omavalitsusteenijate, üliõpilaste ja kooliõpilaste vastutusele võtmisest teatab kohtu-uuri ja vastavalt riigi- või omavalitsusteenijat ametisse määravale ülemusele või järelevalveasutusele, ülikoolivalitsusele või õppeasutuse juhatajale. Samuti teatab kohtu-uuri ja kohtu-² likust vastutusele võtmisest Riigikohtule ja tegelikus kaitseväeteenistuses olevate isikute vastutusele võtmisest nende otsesele ülemusele. Tervishoiu personali hulka kuuluvate isikute vastutusele võtmisest süütegudes nende kutsetegevuse alal teatakse Tervishoiu- ja hoolekandevalitsusele (KKS § 169). Süüalune kutsutakse eeluurimisele kutselehega; kui ta aga viibib kohas, kus toimetatakse eeluurimist, siis võib kohtu-uuri ja teda kutsuda ka suuliselt. Juhul kui süüaluse viibimiskohta ei ole korda läinud kindlaks teha või kui ta kõrvale hoidub, teeb kohtu-uuri ja korralduse tema otsimiseks politsei kaudu. Kui kohtu-uuri ja on kindlad

andmed, et säärases süüteo, mille pärast välja-
nõudmine seaduse järgi on lubatav, vastutusele võe-
tud süüalune on redus välisriigis, siis esitab ta
ringkonnakohtu prokuröri kaudu väljaandmispalve Koh-
tuministrile süüaluse väljanõudmiseks diplomaatili-
sel teel. Süüalust, kes seaduslikke põhjusi ette
toomata jääb kutse peale õigeks ajaks eeluurimisele
ilmumata, võib toimetada politsei kaudu eeluurimi-
sele sunniviisil. Ilma eelkäiva kutseta võib lasta
sunniviisil eeluurimisele tuua: 1. süüalune raskes
kuriteos või kuriteos; 2. süüalune üleastumises,
kellele ei ole võimalik kutset saata põhjusel, et
ta ennast varjab; 3. süüalune, kellel puudub kin-
del elukoht (KKS § 181). Pärast sundtoomiskäsu et-
tenäitamist teeb selle ettenäitaja süüalusele ette-
paneku kaasa tulla. Juhul kui süüalune keeldub või
tõrgub kaasa tulemast, toimetatakse ta kohtu-uuri-
ja juurde ametivõimude või eraisikute kaasabil.
Kui sundtoomiskäsku täitval politseiametnikul on

põhjendatud andmed, et süüalune sundtoomiseks määratud ajaks kõrvale hoidub, siis on ta kohustatud süüalust ka enne ilmumiseks määratud tähtaega esimesel võimalusel kinni pidama ja kohtu-uurija juurde toimetama (KKS § 185). § 185 eeskirja kohaldamiseks kohtu-uurija poolt antud sundtoomiskäsu täitmisel ei või tekkida mingisuguseid arusaamatusi ega erilisi raskusi, kuna kohtu-uurijal on peaaegu igal ajal võimalus süüalust üle kuulata ja kui see ka mõnesugusel põhjusel ei peaks võimalik olema, siis võib kohtu-uurija, läbi kaaludes politsei ettekande varem toomise põhjuste kohta, vajaduse korral süüaluse vastu tarvitusele võtta niisuguse tõkkeabinõu, mis kindlustab süüaluse ülekuulamise võimaluse. Kutseleht, mida ei ole korda läinud tähtajaks süüalusele või mõnele ta kodukondsele kätte anda, tuleb tagasi saata kohtu-uurijale ühes märkusega mittekätteandmise põhjuste kohta. Samuti tuleb toimida sundtoomiskäsuga, mida ei ole saadud täita.

Vahi all viibiva süüaluse eeluurimisele toimetamiseks teeb kohtu-uuri ja korralduse vangistusasutuse direktorile. Kui kutsutav või sundtoomisele kuuluv süüalune haiguse või mõnel muul kaaluval põhjusel eeluurimisele ilmuda ei saa, siis tuleb kohtu-uuri ja, arvestades asja tähtsust, ilmumise takistuste kestust ja oma tööd teistes asjades, süüalust üle kuulama viimase viibimiskohta või ootab ära ilmumise või sundtoomise takistuste möödumise (KKS § 188).

Kohtu-uuri ja on kohustatud ilmunud või sunni viisil toodud süüaluse viivitamata üle kuulama, hiljemalt aga 24 tunni jooksul pärast tema ilmumist või sundtoomist. Kui ülekuulamine ei ole toimunud esimese 12 tunni jooksul pärast süüaluse ilmumist või sundtoomist, siis peab kohtu-uuri ja viivitamise põhjuste kohta koostama protokoll, millest süüalusele tema sellekohasel nõudel antakse ärakiri. Kui kohtu-uuri ja 24 tunni jooksul pärast süüaluse sundtoomist ei ole tulnud teda üle kuulama, siis

koostab politsei selle kohta protokoll, mis as-
jale lisandatakse, ja kuulutab süüalusele tema kind-
nipidamise põhjused, kui võrd need temale on teada.
Enne süüaluse ülekuulamist teeb kohtu-uurijs kind-
laks tema isiku samasuse ja kuulutab talle vastutu-
sele võtmise määruse. Kohtu-uurijs ei või taotleda
süüaluse süütunnistust lubadustega, kavalusega,
ähvardustega või muude sarnaste väljapressimisabi-
nõudega. Kui süüalune keeldub esitatud küsimustele
vastamast, peab otsima tõe selgitamiseks teisi sea-
duslikke vahendeid. Kohtu-uurijs ei või toimetada
süüaluse korduvat ülekuulamist, kui selleks ei ole
erilist vajadust. Kohtu-uurijs ei või piirduda
süüaluse enese seletusega, vaid peab aegsasti and-
meid koguma süüaluse eelmiste karistuste kohta,
samuti ka teisi andmeid süüaluse isiku ja elukäigu
kohta, mis võivad olla kohtule vajalikud karistus-
määra valikul. Kui eeluurimisel selgub asjaolusid,
mis lubavad järeldada, et süüalune on süüteo korda

saatnud KrS § 39 esimeses lõikes ettenähtud seisukorras või et ta on langenud säärasesse seisukorda pärast süüteo kordasaatmist, siis toimetab kohtu-uurija ka süüaluse vaimlise seisukorra uurimist. Süüaluse vaimlise seisukorra uurimisel toimetab kohtu-uurija tema läbivaatust arsti kaudu, kui võimalik, siis vaimuhaiguste arsti kaudu, kes annab arvamuse süüaluse vaimlise seisukorra kohta. Rippumatult läbivaatamisest kogub kohtu-uurija süüaluse ja võimalust mööda ka ta vanematé ja lähemate sugulaste kehalise ja vaimlise tervise, isikliku, perekondliku ja ühiskondliku elu kohta andmeid, mis võivad kaasa aidata süüaluse vaimlise seisukorra kindlakstegemisel. 12- - 17-aastase alaealise süüaluse kohta peab kohtu-uurija igal juhul koguma andmeid, mille põhjal võib otsustada, kas süüalune oma teo iseloomust ja tähendusest võis aru saada ja juhtida oma tegevust, kusjuures erilise tähelepanuga peab selgitama küsimusi, kui võrd ta oli tead-

lik teo kuritegelikkusest ja millised olid põhjused, mis kallutasid teda süütegu korda saatma.

7. Kohtu-uuri ja ülesanded
tõkkeabinõude määramisel
kohtust kõrvalehoidmise takistamiseks, tunnistajate kutsumisel ja ülekuulamisel

Kohtu-uuri ja poolt vastutusele võetud süüalune on kohustatud kohtu-uurijale teatama oma alalise elukoha muutmisest, samuti ka ajutisest lahkumisest, kui äraolek kestab üle ühe nädala. Eeluurimisest ja kohtust kõrvalehoidmise takistamiseks võib süüaluse vastu vajaduse korral tarvitusele võtta järgmised tõkkeabinõud: 1. allkiri selle kohta, et süüalune oma elukohast ei lahku; 2. käendus; 3. kautsjon; 4. vahistamine. Tõkkeabinõu tarvitusele võtmise kohta teeb kohtu-uuri ja oma allkirjaga määruse, mis peab sisaldama: 1. aja, millal määrus on tehtud;

2. süüaluse nime ja perekonnanime; 3. kirjelduse süüteo kohta, milles süüalust süüdistatakse; 4. tõkkesabinõu ja selle tarvitamisele võtmise aluse. Vahistatud süüalusel on õigus tema enese poolt valitud advokaadiga nõu pidada pärast seda, kui ta on kohtu-uurija poolt esimest korda süüalusena üle kuulatud, süüteo asjas, samuti ka oma isiklikes, perekondlikes ja varalises asjus. Kohtu-uurija äranägemisel võib nõupidamine toimuda kas tema enese juuresolekul või tema korraldusel vangistusasutuse valve juuresolekul või ka ei kellegi juuresolekul. Vahistatud süüaluse palvel teeb kohtu-uurija politseile korralduse esialgsete abinõude tarvitamisele võtmise kohta vahistatu valveta jäänud vara hoidmiseks ja ta alaealiste laste eest hoolitsemiseks. Vahistatu vastuvõtmisel vangistusasutusse annab vastuvõttev vangistusasutuse ametnik toojale vastuvõtmise kohta oma allkiri, mille viimane peab esitama kohtu-uurijale, kelle määramisel vahistami-

ne toimus. Käenduse- või kautsjonimäärusest antakse käenduse või kautsjoni esitajale sellekohase palve peale ärakiri. Käenduse esitajalt võetakse allkiri selle kohta, et ta võtab enese peale kohtu-uurija poolt määratud summas rahalise vastutuse juhuks, kui süüalune eeluurimisest või kohtust kõrvale hoiab. Juhul kui käenduse või kautsjoni vastu vabadusse jäetud süüalune eeluurimise, kohtu või kohtuotsuse täitmise eest kõrvale hoidub või mõjuva põhjuseta jääb eeluurimisele või kohtusse kutse peale tulemata, arvatakse käenduse või kautsjoni summast riigi kasuks see osa, mis üle jääb süüteost kannatanu kahjutasunõude rahuldamisest. Kautsjoni või käenduse konfiskeerimise määruse teeb see kohtu-uurija või kohus, kelle eest süüalune kõrvale hoidub või kelle kutse peale ta mõjuva põhjuseta jääb tulemata. KKS-es on see õigus antud kohtu-uurijale põhjusel, et kohtu-uurija on ka kohtunik, kes sääraseid asju väga hästi võib lahendada.

Tunnistajad kuulatakse üle kohas, kus kohtu-uuri- ja eeluurimist toimetas. Kui tunnistajad haiguse pärast või mõnel muul seaduslikul põhjusel ei saa kohtu-uuri- ja juurde ilmuda või kui kohtu-uuri- ja tunnustab selle otstarbekohaseks, siis kuulatakse nad üle nende elukohas. Kui tunnistaja kutse peale määratud ajaks ei ilmu ega esita ka § 180 ettenähtud seaduslikke põhjusi mitteilmumise kohta, siis karistab kohtu-uuri- ja teda rahatrahviga mitte üle viiekümne krooni ja kordab kutset. Kui tunnistaja ka teiskordse kutse peale määratud ajaks ilma seaduslike põhjusteta ilmumata jääb, siis toimetatakse ta eeluurimisele sunniviisil § 182 - § 185 ettenähtud korras. Kui eeluurimisele mitteilmumise pärast karistatud tunnistaja kahe nädala jooksul pärast karistuse määruse kuulutamist esitab tõendused selle kohta, et ta ei saanud ilmuda seaduslikel põhjusil, siis vabastab kohtu-uuri- ja ta määratud rahatrahvist. Tunnistaja kuulatakse üle kohe peale ilmumist. Kui aga mõnesuguste takistuste tõt-

tu ei ole võimalik tunnistajat üle kuulata 12 tunni jooksul pärast tema ilmumist, siis märgitakse viivituse põhjused protokollis, millest tunnistajale tema sellekohasel nõudel ärakiri antakse.

Välja arvatud § 240 toodud juhud, kuulab kohtu-uurija tunnistajad üle vandeta, seletades neile valetunnistuse andmise tagajärjed ja hoiatades neid seejuures, et neid võidakse kohtus üle kuulata vande all, ja tuletab neile meelde, et nad peavad rääkima puhtast südamest kogu tõe ja ainult tõtt. Tunnistajate vannutamisel ja vandest taandamisel, samuti ka mõne isiku vabastamisel

Üldise tunnistuse andmisest, kohaldab kohtu-uurija eeskirju, mis on seatud tunnistajate ülekuulamiseks kohtus. Taandamise põhjused selgitab kohtu-uurija ka sel juhul, kui ta tunnistaja üle kuulab vandeta. Protokoll tunnistaja ülekuulamise kohta, mis on toimetatud süüaluse juuresolekuta, loetakse süüalusele ette. Süüalusel on õigus tema kahjuks esitatud väidetele vastuseletusi anda ja

paluda kohtu-uurijat, et tunnistajale esitataks täiendavaid küsimusi. Tunnade ja nende tunnistajate ülekuulamisel, kelle keelest kohtu-uurija aru ei saa, tuleb kohaldada ⁺§ 202 eeskirjad. Vajaduse korral võib kohtu-uurija tunnistaja täiendavalt üle kuulata. + § 201

8. K o h t u - u u r i j a e e l u u r i m i - s e l õ p e t a m i s e l

Kui kohtu-uurija ei leia alust eeluurimise jätkamiseks süüteo tunnuste puudumise või kriminaaljälitamise alustamise või jätkamise seaduslike takistuste või süüaluse mittekindlakstegemise tõttu, siis avalikusõudistusasjus esitab ta eeluurimistoi- miku prokuratuuri esindaja korraldusse, erasõudistus- asjus aga lõpetab kriminaaljälitamise. Kriminaal- jälitamise lõpetamisest erasõudistusasjas teatab kohtu-uurija kaebajale (KKS § 262). Käesolevas pa- ragrahvis toodud põhjustel on erasõudistusasjus kriminaaljälitamise lõpetamine antud kohtu-uurija-

le. Muidugi võib kohtu-uuriija selle paragrahvi põhjal lõpetada ainult § 73 ettenähtud erasuudistus-
tusasju, tähendab asju, milles eeluurimine on sun-
duslik. Kohtu-uuriijale on see lõpetamise õigus an-
tud põhjusel, et prokurörile, kellele eelnõu järgi
avaliksüüdistus- ja kriminaaljalitamis- ja karistus-
se õigus kuulub, seda erasuudistus- ja karistus-
kuna ta erasuudistus- ja karistus- ja osa ei võta.

Kui keegi on eeluurimisel süüaluseks vastutu-
sele võetud, siis näitab kohtu-uuriija enne toimiku
krasaatmist selle süüalusele ette, kui viimane seda
soovib, ja küsib temalt, kas ta ei soovi enese kait-
seks eeluurimist millegagi täiendada. Eeluurimise
toimetamise lõpetamisest 12- - 17-aastase alaealise
süüaluse kohta teatab kohtu-uuriija alaealise vane-
maile või tema eest hoolitsevatele isikutele. Alae-
lise vanemal või tema eest hoolitsevail isikutel on
õigus seitsme päeva jooksul pärast teate kättesaa-
mist paluda kohtu-uuriijalt eeluurimistoimiku ette-

näitamist ja eeluurimise täiendamist (KKS § 264). Kui süüalune toimiku ettenäitamisel mõnesuguseid uusi asjaolusid ette toob, siis on kohtu-uuri- ja kohustatud nendest kontrollima neid, mis võivad mõjutada asja otsustamist. Süüaluse sellekohase palve tagajärjeta jätmise põhjuste kohta peab kohtu-uuri- ja koostama määruse. Pärast seda kuulutab kohtu-uuri- ja süüalusele, erasüüdistajale ja tsiviilnõudjale, et eeluurimise toimetamine on lõpetatud, ja saadab avaliksüüdistusasjas terve toimiku prokuratuuri esindaja korraldusse, erasüüdistusasjas aga otseselt ringkonnakohtule. Kui eeluurimisel selgub, et asi ei allu ringkonnakohtule, siis annab kohtu-uuri- ja asja edasi alluvuse järgi, teatades sellest prokurörile või ta abile.

9. L õ p p s õ n a

Käesolevas töös olen katsunud anda ülevaate kohtu-uuri- ja tegevusest. KKS-es on kohtu-uuri- ja

tegevus mitmetesse alajaotustesse jagatud. Et kohtu-uuri- ja kohtuniku tegevus seisneb töös, mis valmistab vastavale kohtuinstantsile ette süüteo selgitamise ja süütlasi süüaluse avastamise, siis oma väga laia-ulatusliku tegevusega moodustavad kohtu-uuri- ja kohtuniku ülesanded vägagi tähtsa osa kohtulikust tegevusest. Sooritades oma töö õiglaselt ja erapooletult, valmistab kohtu-uuri- ja kohtuniku ette kogu materjali eeluurimistoimikuks, mille põhjal kohtunike kogul on kergem orienteeruda ning kohtulikku juurdlust jätkata tõe avastamiseks ja õiglase otsuse langetamiseks. Oma töö sooritamisel on kohtu-uuri- ja kohtuniku tegemist nii süüteo enese, paiga kui ka süütlasega. Siia lisanduvad veel asitõendid, tunnistajad, eksperdid ning palju teisi tegureid. Kõigi nende eespoolloetletud isikute kui ka asjade tõepära ning seletusi peab kohtu-uuri- ja kohtuniku kontrollima ja välja noppima selle, mis võib kasulik olla tõe avastamiseks, et kõrgel hoida kohtu prestiiži kui ka õiglikku korda.